

NR 39

Hallon

Hallon hör till de vanligaste växterna i våra trädgårdar och brukar ge goda skördar av välsmakande bär i många år. Det kan vara bra att förnya riktigt gamla planteringar med nya sorter som är mer motståndskraftiga mot hallonskottsjukan och virusangrepp, de vanligaste problemen i äldre hallonplanteringar. Med bra sorter, lämplig skötsel och friska plantor är hallonhäcken till stor glädje.

Hallon vill ha näring och vatten

Välj en solig plats med näringsrik mullrik jord till din hallonhäck. Förbered jorden genom att gräva ner förmultnad kompost och stallgödsel. Upphöjda bäddar ger varmare jord och därmed snabbare tillväxt och tidigare skörd. Hallon trivs inte i kalkhaltig jord, för höga pH-värden kan leda till järn- och manganbrist, med regelbundet gulflammiga blad, men det är inte så vanligt när de odlas med stora mängder kompost och stallgödsel. Sätt de nya plantorna grunt inte djupare än de stod i krukorna, och med 40 cm mellanrum. Tillskott av kväve kan ges i form av, hönskött, guldsvatten (urin), grön gödsling som gräsklipp och annan grönmassa under växtsäsongen. För att utvecklas väl behöver hallonen vattnas vid torka, men får inte stå i vattensjuk jord. Eftersom hallon skjuter rikligt med rotskott är det bra att ha gräsmatta runt häcken så att rotskotten enkelt hålls nere vid klippning.

Skötsel

Hallonbuskens nya skott ger inga bär det första året (med undantag för så kallade hösthallonsorter). Blomning och bär kommer först andra året, varefter skotten dör. Det är viktigt att gallra bort andraårsskott direkt efter skörd så att det kommer in luft i beståndet. Samtidigt gallras de grövsta och tunnaste årsskotten bort så det inte blir för tätt. Spara drygt tio årsskott per sträckmeter. Om det kommer mycket skott kan en första gallring göras redan på försommaren. Ogräsrensning mellan hallonplantorna brukar behövas ett par gånger under sommarhalvåret.

Hallonskott välter lätt och de flesta hallonsorter bör därför bindas upp. Det kan ske genom att hallonhäcken ramas in av två spända ståltrådar eller i en smal hallonhäck genom att knyta hallonskotten till en enda spänd genomgående tråd. Uppbindningen görs bäst redan på hösten när gamla skott klipps bort och de nya har gallrats. Långa skott förkortas till 1,5-1,8 meter, d v s till en lämplig plockhöjd.

Angrepp av insekter, svamp och virus

Vilda hallon kan angripas av insekter och andra skadedörare som också gärna angriper odlade hallon. Den mest kända är hallonängern, vars larver brukar kallas ”mask” i hallonen. Minska angreppet genom att skaka plantorna över en skål med såpvatten, helst tidigt på morgonen.

Hallonskottsjukan orsakas av en svamp som angriper den

Beskärning och gallring av hallon.

nedersta delen av skotten där den ger violett-bruna fläckar. Plantorna försvagas och dör. Svampen gynnas av fuktighet och det är därför viktigt att hålla ogräs borta från hallonlandet och se till att plantorna står tillräckligt glest. Ta bort de nedersta bladen så det blir mer ljust och luftigt vid basen. Angripna skott som flisas kan läggas i komposten eller brännas men lägg aldrig hela skott i komposten.

I äldre odlingar har virus varit ett stort problem. Viruset sprids med bladlöss, bladen blir gulfläckiga och skrynkliga. Tillväxt och skörden avtar. Är angreppen av svamp och virus stora är det bäst att gräva bort plantorna och starta en ny hallonhäck med nya friska plantor på annan plats i trädgården. Även om det är frestande att plantera hallon från grannens trädgård är det alltid säkrast att försöka hitta testade, certifierade plantor som är motståndskraftiga mot sjukdomar.

Köp nya hallonplantor

Hallonplantor säljs i krukor med en planta i varje. Det finns även större krukor med upp till tio småplantor som då delas och planteras ut. Ibland kan stora plantor med blommande tvåårsskott säljas till ett högre pris. På internet förekommer även barrotade plantor där rötterna omges av torv. Dessa bör genast sättas i vatten och sedan planteras. Det kan räcka att köpa några plantor. Följande år kommer det upp flera nya skott som kan delas och planteras. Efter två till tre år kan man ha en flera meter lång hallonhäck.

Hallonskottsjuka.

Prova gärna flera olika sorters hallon. Då kan du senare välja en eller flera sorter som smakar bra och som trivs i trädgården. Det kan också vara en fördel att ha olika sorter som inte mognar samtidigt. Förutom de vanliga röda sorterna kan du även pröva den gula sorten 'Golden Queen' med ovanligt söta gula bär eller den blålila sorten 'Glen Coe'.

Hösthallon värda att pröva

Det finns även flera sorter av hösthallon, som kan vara värda att pröva. De har fördelen att de blommar och sätter bär på årsskotten. På hösten skär man ned busken helt och slipper därmed även problemet med hallonskottsjuka. Hösthallonen blir inte så höga, utan växer som en meterhög buske. Bären mognar på hösten, med risk för att de inte hinner mogna innan frosten kommer. Därför bör buskarna stå varmt, gärna en bit framför en solig husvägg (ungefär som björnbär). I norra delarna av landet måste hösthallon odlas i växthus eller växttunnel för att hinna mogna. Genom att inte klippa ner alla skotten på hösten utan spara några som bara kortas in kan man få dem att skjuta sidoskott som blommar och bär frukt tidigare. På så sätt förlängs säsongen, först en skörd på tvåårsskotten och en andra skörd på årets skott. Hösthallon finns i olika dekorativa färger. 'Diana' är en gul sort och 'Aroma Queen' är en röd sort som mognar tidigare än andra hösthallon.

Odla i kruka

Det går även att odla hallon i stora krukor på balkongen. De blir inte lika långlivade, men sidoskotten kan planteras om i nya krukor.

Hallonsorter

SORTNAMN / HÄRDIGHET / EGENSKAPER

Algonquin / ZON V / frisk, vacker, härdig, taggfri

Glen Ample / ZON II / stora vackra lättplockade bär, stor skörd

Golden Queen / ZON IV / gula bär, ovanligt söta

Haida / ZON V / kompakt växtsätt, odlas ofta utan uppbindning, populär och just nu den bästa sorten i mellersta och norra Sverige

Meeker / ZON II / stora goda kvalitetsbär, lång livslängd

Muskoka / ZON VI / bra Norrlandssort

Ottawa / ZON VI / bra Norrlandssort, medelstora goda bär

Preussen / ZON V / stora söta bär, få rotskott

Veten / ZON IV / stora lättplockade syrliga bär, bra till sylt

Mormorhallon / ZON V / populär sort under senare år, söta och goda bär, härdigheten ännu inte klar

Hösthallon

Ariadne / ZON III / tidigaste svenska hösthallonet

Autumn Bliss / ZON II (III) / stora avlånga bär, god

bärkvalitet, mognar sent och behöver därför ett varmt läge

Boheme / ZON III / mognar tidigare.

Diana / ZON III / aprikosfärgade bär

'Aroma Queen' / stora välsmakande bär som mognar tidigare än andra sorter.

Flera av dessa sorter finns i handeln som certifierade E-märkta plantor.